

Latvijas Finanšu nozares asociācija

(bij. Latvijas Komerčbanku asociācija)

Doma laukumā 8A-6, Rīgā, LV-1050; Tālrunis: 67284528; E-pasts: info@financelatvia.eu; Mājaslapa: www.financelatvia.eu

Rīgā

2018. gada 11. septembrī
Nr. 1-23/136_e

Ministru prezidentam
vk@mk.gov.lv

Informācijai:

Finanšu ministrijai
pasts@fm.gov.lv

Finanšu un kapitāla tirgus komisijai
fktk@fktk.lv

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienestam
kd@kd.gov.lv

Par klientu apkalpošanas un kontu slēgšanas jautājumiem

Augsti godājamais Kučinska kungs!

Pēc Ministru prezidenta lūguma Finanšu nozares asociācija (turpmāk – Asociācija) 27.08.2018. un 06.09.2018. organizēja Finanšu un kapitāla tirgus komisijas, Finanšu ministrijas, Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienesta (turpmāk – Kontroles dienests) un Asociācijas pārstāvju apspriedes. Apspriedēs tika gatavota kopīga pozīcija jautājumos par banku un to klientu darījumu attiecībām. Puses arī ir uzsākušas darbu vairākos formātos, tostarp individuālās speciālistu darba grupās.

Informējam par būtiskākajiem jautājumiem, kuros panākta vienprātība.

Banku piesardzīgumu nosaka noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas (turpmāk – NILLTF) risku skrupuloza pārvaldība un starptautisko sankciju sloga būtiska palielināšanās. Īpaši tas attiecināms uz risku adekvātu pārvaldīšanu sadarbībai ar klientiem vai klientu sadarbības partneriem no augsta riska jurisdikcijām, tostarp NVS valstīm. Vienprātīgi atzīts, ka atbilstoši risku izvērtējumā balstītai pieejai nav pamatoti un lietderīgi klientu izpētes un darījumu uzraudzības prasības, kādas noteiktas augsta riska ārvalstu klientu apkalpošanai, nekritiski piemērot vietējiem klientiem, kuriem piemīt būtiski zemāks risks, piemēram, reālajā ekonomikā strādājošiem klientiem, kuriem ir caurskatāma īpašnieku struktūra un līdzekļu izcelsme, klients vai patiesā labuma guvējs nav bijuši iesaistīti koruptīvās darbībās un nodokļu krāpšanā, kā arī to sadarbības partneri nav pakļauti paaugstinātam NILLTF vai starptautiskajam sankciju riskam.

Bankām ir tiesības izvēlēties tādus biznesa modeļus un riska pārvaldes stratēģijas, kas ietver arī lēmumu neapkalpot noteikta riska profila (segmenta) klientus. Minētās stratēģijas balstās pašu banku pamatotos risku vērtējumos un ievēro risku, kādu konkrētā riska profila klienti rada bankai un bankas iekšējās kontroles sistēmu iespējas adekvāti pārvaldīt šos riskus. Stratēģijas tiek izstrādātas un apstiprinātas, ievērojot bankas pienākumu nodrošināt raitus maksājumus visiem tās klientiem gan Latvijā, gan starptautiski. Visi apspriežu dalībnieki apliecināja, ka šādi risku izvērtējumā balstīti stratēģiski lēmumi ir katra tirgus dalībnieka biznesa lēmums, ko pieņem katrs tirgus dalībnieks individuāli un neatkarīgi.

Pastāv virkne objektīvu pazīmju, kuru gadījumā sadarbība ar klientiem var netikt uzsākta vai var tikt pārtraukta. Puses atzina, ka galvenais risks ir sadarbība ar augsta riska valstīm un ārzonās reģistrētiem uzņēmumiem, kuri tiek izmantoti necaurspīdīgu īpašnieku struktūru vai piegādes kanālu veidošanai. Šādi klienti Latviju un tās finanšu sistēmu galvenokārt izmanto neizskaidrojamai naudas plūsmai, koruptīvām darbībām vai nodokļu krāpšanai, nevis reālai un tiesiskai saimnieciskajai darbībai.

“Pazīsti savu klientu” ir nemainīgs pamatprincips, kas bankām ir jānodrošina bez kompromisiem, un klientiem tā izpildei ir jāspēj izsmeltoši paskaidrot savu īpašnieku struktūru un līdzekļu izcelsmi. Vienlaikus starptautisko sankciju ievērošana, kā jau minēts, ir būtisks priekšnoteikums, lai finanšu sektors spētu visus tā klientus nodrošināt ar pieeju starptautiskajai finanšu sistēmai. Starptautiskās sankcijas nenosaka pašas bankas, un bankas nekādā veidā nevar tās ietekmēt, jo starptautiskās sankcijas tieši izriet no starptautiskās politikas. Sankciju neievērošana paredz stingru atbildību un ir ar smagām sekām gan bankām, gan to amatpersonām, gan visiem tās klientiem un tautsaimniecībai kopumā.

Puses vienojās, ka ir virkne jautājumu, kurus jārisina normatīvo aktu līmenī un pilnveidojot banku uzraudzības pārbaūžu praksi. Finanšu un kapitāla tirgus komisija apliecināja, ka tās darba plānā ir vairāku prasību pārskatīšana, lai nodrošinātu risku izvērtējumā balstītas pieejas efektīvāku piemērošanu visā finanšu sektorā.

Svarīgi ir panākt, lai, apkalpojot zema riska vietējos klientus, banku iekšējās kontroles sistēmām nebūtu nesamērīgs administratīvais slogs, piemēram, nodarbojoties ar pārmērīgu dokumentēšanu (pierādījumu vākšanu). Bankai ir jāzina un jāpazīst klients, jāizpēta tas, bet par katru transakciju, it īpaši, iekšzemes, dokumenti nebūtu jāvāc.

Būtu jārod arī risinājums attiecībā uz tiem komersantiem, kuri darbojas tikai Latvijā un Baltijas reģionā (piemēram, ražo un izplata precī), bet to patiesā labuma guvējs ir persona no trešās valsts, sevišķi, NVS (protams, ar nosacījumu, ka šī persona vai ar to saistītas personas nav pakļautas starptautiskajām sankcijām), lai šiem komersantiem un bankām neradītu pārāk būtisku ar reāli radītajiem riskiem nesamērīgu slogu.

Tāpat tika apspriesti klientu apkalpošanu tieši ietekmējoši jautājumi, kuru efektīvai un vienvērtīgai risināšanai būtu nepieciešamas skaidras izmaiņas Finanšu un kapitāla tirgus komisijas izdotajos normatīvajos aktos, proti, jautājumi attiecībā uz:

- a. imperatīvu termiņu iespējamu pārskatīšanu darījumu attiecību izbeigšanai ar klientu, ja tas noteiktu dienu laikā (šobrīd 45) neiesniedz bankas prasīto informāciju (FKTK 09.01.2018. normatīvo noteikumu Nr. 3 7. punkts);
- b. imperatīvi piemērojamiem padziļinātās izpētes gadījumiem (neatkarīgi no riska skoringa pārskatīšanas) (FKTK 09.01.2018. normatīvo noteikumu Nr. 3 40. punkts);
- c. klientu obligātu klasifikāciju atbilstošos risku tipos un to praktisko pielietojamību;
- d. patiesā labuma guvēja personīgi parakstīta apliecinājuma iegūšanu no starptautiskiem uzņēmumiem ar labu reputāciju un publiski pieejamu informāciju par tiem (FKTK 09.01.2018. normatīvo noteikumu Nr. 3 44. punkts).
- e. bezpeļņas organizācijām, kas veic darbību tikai Latvijā un neveic transakcijas ārpus Latvijas (piemēram, dzīvokļu īpašnieku biedrības) (FKTK 09.01.2018. normatīvo noteikumu Nr. 3 26.3. punkts);
- f. padziļinātās izpētes dziļuma diferencēšanu atkarībā no riska līmeņa (FKTK 09.01.2018. normatīvo noteikumu Nr. 3 44. punkts un V nodaļa);
- g. konta izraksta iegūšanu, kad vienam Latvijas uzņēmumam ir konts divās bankās, un abām bankām tad attiecīgi jāiegūst citas bankas konta izraksts, kurā ir redzami ienākošie maksājumi (FKTK īstenotajā uzraudzības praksē nostiprinājusies prasība), būtu pamatota galvenokārt izņēmuma gadījumos, piemēram, aizdomu gadījumā par PVN krāpšanu.

Papildus būtu jāvienojas, grozot normatīvos aktus vai sagatavojot skaidrojumu, par interpretāciju, kad būtu pamatoti iegūt darījumu apliecināšu dokumentu no klienta un tā galvenajiem sadarbības partneriem. Piemēram, ja klienta darbība ir skaidra un notiek, piemēram, Baltijas reģionā (FKTK 09.01.2018. normatīvo noteikumu Nr. 3 50. punkts), un parasti tas ir liels uzņēmums, par kuru ir pieejama informācija publiskos avotos.

Papildus likuma līmenī jāvērtē iespēja Uzņēmumu reģistrā izveidot informatīvas starptautisko sankciju riska norādes uzņēmumiem, ņemot vērā, piemēram, valdi, dalībniekus, patiesā labuma guvējus.

NILLTFNL subjektiem ir pienākums veikt klientu izpēti. Katrs to dara atsevišķi, izņemot, ja minētā likuma subjekti ir vienā komercsabiedrību grupā vai ir finanšu iestādes. Nereti likuma subjekti, kam nav pieejami būtiski IT resursi un cilvēkresursi, nav objektīvi spējīgi veikt visas vajadzīgās darbības, tostarp piekļūt valsts reģistriem un Valsts ieņēmumu dienesta datu bāzēm strukturētā veidā, lai pārliecinātos, ka klients vai viņa darījumi nerada noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas risku. Ja izpēti ir veicis viens likuma subjekts un atklājis augstus NILLTF riskus, tad citi likuma subjekti varētu to izmantot savā darbībā, tādējādi būtiski ātrāk apstādinot nelegālas naudas apriti ekonomikā. Kā viens no būtiskiem risinājumiem, ņemot vērā NILLTF risku pārvaldību un starptautisko sankciju būtisku pieaugumu, ir pēc iespējas ātrāk veidot FATF rekomendācijās¹ aprakstīto *KYC Utility* instrumentu, sākot ar tiesiskā regulējuma izstrādi.

¹ FATF's [guidance on private sector information sharing](http://www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/guidance-information-sharing.html) also encourages greater collaboration and sharing of information within and among financial institutions. <http://www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/guidance-information-sharing.html>

Puses arī vienojās, ka būtu lietderīgi noskaidrot Vācijas, Zviedrijas, Francijas pieeju līdzīga profila klientu apkalpošanā.

Puses vēl turpinās diskusiju par ziņojumu sniegšanu Kontroles dienestam, lai salāgotu Finanšu un kapitāla tirgus komisijas un Kontroles dienesta nostāju par to, kuros gadījumos kredītiestādes ziņojums par aizdomīgu vai neparastu darījumu sasniegtu mērķi vislabāk un kuros gadījumos to varētu nedarīt, jo tas vairs nav lietderīgi un būtiski apgrūtina Kontroles dienesta darbu. Kredītiestādes ir ieinteresētas samērīgu vadlīniju izstrādē, lai panāktu labāko risinājumu un turpinās darbu ar Kontroles dienestu jau izveidotajos darba grupu formātos.

Finanšu sektora ilgspējīga izaugsme un attīstība, kā arī starptautiskā reputācija un spēja raiti un netraucēti sniegt pakalpojumus klientiem ir cieši saistīta ar augstu atbilstības un risku vadības kultūru. Atbildīga pieeja un augstāko atbilstības standartu ievērošana ir būtiska šīs kultūras komponente.

Izlēmīga un stingra vēršanās pret finanšu noziegumiem, sevišķi, noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, terorisma finansēšanu un korupciju – gan starptautisko, gan vietējo – ilgtermiņā nesīs ieguvumus, palīdzot Latvijas finanšu sektoram atgūt reputāciju un piesaistot ekonomikai ilgspējīgas, ilgtermiņa investīcijas.

Asociācija turpinās darbu pie šajā vēstulē ietvertajiem jautājumiem, lai kopīgi nodrošinātu pēc iespējas visiem klientiem saprotamu, atvērtu un starptautiskos atbilstības standartus ievērojošo finanšu pakalpojumu sniegšanas vidi.

Ar cieņu

Valdes priekšsēdētāja

S. Liepiņa

**ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR
DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU**

E. Pastars, edgars.pastars@financelatvia.eu